

Ázsia szeme

Trapéz és háló a geopolitika rendszerében

„A kritika tehát a két szélsőség – az igazoló és a hiteltelenítő hasonlóság – között mozog. A véletlen egybeeséseknek ugyanis vannak határaik, a társadalmi összhang általában igen laza szövésű háló. Más szóval úgy véljük, hogy elég nagy az egyformaság ahhoz a világegyetemben és a társadalomban, hogy kizárhassuk a túlságosan feltűnő eltéréseket. De ez az egyformaság, ahogy magunk számára képet alkotunk róla, csak igen általános vonásokra vonatkozik. Ha mélyebbre hatolunk a valóságban, az egyformaság túlságosan sok – szinte végtelen – lehetséges kombinációkat feltételez és foglal magában ahhoz, spontán megismétlődésüket lehetségesnek gondolhatnánk: ehhez tudatos utánzás kell. Végző soron tehát a tanúbizonyosság kritikája a hasonlóság és a különbözőség, az egy és a sok ösztönös metafizikáján nyugszik.”

Marc Bloch

Az első kemény és meglepő állításom rögtön írásom elején legyen. Furcsa és talán kijózanító, de a világ sorsa már nem az ukrán–orosz háborún múlik, hanem Ázsián. Erre utal a cím is, amikor vihar, hurrikán van, a közepén, a szemében csend van, és látszólagos nyugalom, ezt hívják Isten szemének is egyes kultúrákban. Itt nézi a bűnös Földet, és körben-körben már a büntetés, a harag pusztító útja tombol. Geopolitikai szempontból már zajlik a következő háború, ezen a szemem keresztül, egy idő ablakon keresztül már a jövő boszorkánykonyhájába tekinthetünk. Előtte viszont az előzmények sora, hogy érthető legyen...

Niall Ferguson azt állítja *A világok háborújában* (2016, Scolar Kiadó), hogy az egymásra rakódó századok egyre véresebb és véresebbek lettek és lesznek. Lásd mit hozott a 21. század? Mit tehetünk? Az 1898-ban H. G. Wells által megírt *Világok harca* című könyvéből indul ki, nem kell idegeneknek elvégezniük a piszkos munkát, a rombolást, a kiirtást, lehet, hogy elvégezzük ezt magunk, a kulturált, intelligens ember? Felbolydult a Világ, illetve darabokra hullott az eddig ismert világunk, egymás mellett vannak új dimenziók, tényleg világok harca ez! Más nyelv, más kultúra. Már zajlik az új világháború, mint minden világháború ez is az erőforrásokért folyik, és piszkos, hazug. Hányadik? Schumpeter szerint a kapitalizmus lényegi tulajdonsága a teremtő rombolás, szép kifejezés a *permanens*

MEZŐ FERENC (1967) PhD, habil, egyetemi docens (Debreceni Egyetem). Szakterülete: politikai földrajz, geopolitika, területfejlesztés, területi tervezés. Legutóbbi kötetei: *Régiótervezés és térségmenedzsment* (2018, gyűjtemény, EKE), *Projekttervezés és finanszírozás* (2018, gyűjtemény, EKE).

pusztításra, mennyivel szebben hangzik. Szétverte már az összes közösséget, már-már a nemzeteket is, s mint ahogy Fukuyama is beismerte (a *Bizalom*, illetve *A nagy szétbomlás* című könyveiben), éppen most zajlik a család mint intézmény szétverése. Legyen mindenki teljesen kiszolgáltatott csak semmi közösség! Na de kanyarodjunk vissza a számokhoz! Hányadik világháború zajlik az orrunk előtt, a teleobjektívek ösztűzében, legalább a negyedik. A hidegháborút szokta a szakirodalom a harmadik világháborúnak nevezni. Korea, Indonézia, szuezi válság, a mi '56-unk, kubai rakéta válság, Vietnam, Angola, Mozambik, Etiópia, Afganisztán és még megannyi hadiszíntér, ahol a valóságban is összecsaptak a két tábor fegyverei (a három világháborúban eddig *188 millió* ember halt meg). Milyen volt a hidegháború? A két igazi ellenfél nem egymással háborúzott, de háborúk soha nem álltak le, a gazdasági háború is zajlott az ideológiai kelet-nyugat és a fejlettségi észak-déli frontokon. Nyugat-Európa elvesztette gyarmatbirodalmát, túlnyomó részét átvette az USA. Nem csak Amerika lett az amerikaié, hanem majdnem az egész világ, egy *új hegemon a színpadon!* A Szovjetunió vergődött, majd a zseniális Kissinger megosztotta Szovjetunió és Kína egységét, és ezzel gazdaságilag kifárasztották az Afganisztán hegyei között végleg megalázott vörös hadigépezetet. Végül Reykjavíknak és Máltának köszönhetően kénytelen volt feladni Közép-Európa keleti felét a Baltikummal egyetemben. Így lettünk szabadok! Így lettünk köztes Európából gazdasági értelemben újra a Nyugat része, illetve az Unió, valamint a NATO teljes jogú tagja.

Oroszország átmenetileg *politikai feketelyuk* lett (szmutának, szmutnoje vremjának is nevezik) Gorbacsovnak és Jelcinnek hála (ld. első csecsen háború stb.). Ez az átrendeződés elhozta Európa fellendülését is, új recepttel: európai technológia karöltve olcsó orosz nyersanyag. Nem mellesleg Közép-Európa államaiba irányuló autóiipari beruházások is javították a gazdasági struktúrákat. Sajnos a profitéhség mást is okozott; a termelés jelentős részét kitelepítették Kínába, megnyújtva a szállítási útvonalakat. Kína pár évtized alatt megerősödött, de nem követte a kis-tigriseket, amelyek a fejlődési diktatúrák sajátossága nyomán átalakultak nyugati típusú több párti demokráciákká (Dél-Korea, Tajvan). Kína más utat követ, az egy párti irányítás az állampárt hatalma maradt. Nagy kérdés hogy Mao Ce-Tung¹ szelleme tér-e vissza, vagy Teng Hsziao-Ping² reformjait követi tovább az ázsiai óriás?

- 1 Mao-Ce-Tung (1893–1976). A Kínai Népköztársaság megalapítója és első vezetője, vetélytársait kiirtotta, politikai ellenfeivel kegyetlenül leszámolt. Megteremtette saját ideológiáját, a maoizmust. És vaskézrel irányította haláláig a sztálinizmus és kulturális forradalom kínai megfelelője. Tíz milliók halála tapad a kezéhez.
- 2 Teng Hsziao-Ping (1904–1997) 1976-tól 1989-ig a Kínai Népköztársaság vezetője, a „kínai típusú szocializmus” és a „szocialista piacgazdaságként” hivatkozott kínai gazdasági reformok úttörője. Hivatalosan Teng 1989-ben döntött úgy, hogy lemond minden vezető tisztségéről, a politikától 1992-ben vonult vissza végérvényesen. Kína azonban továbbra is a Teng-érában élt tovább, és úgy tekintettek rá, mint legfőbb vezérré. Azokhoz a római uralkodókhoz hasonlóan, akik lemondtak és a legalkalmasabbat (hadvezért) választották utódjuknak. Szerinte túl sokáig pl. 15–20 évig nem szabad hatalom élén állni, át kell adni a stafétabotot.

A világ politikai, hatalmi struktúráját is feloszthatjuk (mindent feloszthatunk, ez csak szempontrendszer kérdése, a világ bonyolult, a leegyszerűsítésekre szükségünk van, és ez megjelenik gondolati struktúrákban) hatalmi ciklusokra. Most az USA hegemon ciklusa van, méghozzá a második, volt kettő brit és kettő Egyesült Államok. Minden hegemon ciklusnak vannak szakaszai, korai, felívelő, zenit, süllyedő és hanyatló szakasza, két ciklus között pedig nagy válságok vannak, és háborúk. A második hegemon ciklus hanyatló szakaszában vagyunk, ahol Amerika birodalomként viselkedik (katonacsászárok időszaka, ha római párhuzamot szeretnénk vonni). Ha szimbólumának vesszük a fehérfejű rétisast (címerállat), melynek a karmaihoz és a halálos csőréhez kellene a szárnyai, jelen esetben a két szárny: Nyugat-Európa és a másik oldalon Japán, Dél-Korea, Tajvan, Indonézia, valamint újra Vietnam, ez a szárny próbál jelen esetben terjeszkedni. És a másik kulcs a jövő megfejtéséhez, már nem a putyini Oroszország, hanem Kína. Bizony Kína (kínai faló, hogy igazi képzavarral éljek).

Geoökonómia és a geopolitika

Edvard Luttwak nyomán mondhatjuk, hogy nemcsak geopolitika van, hanem *geoökonómia* (geogazdaság) is van, mely a turbókapitalizmusnak hála, lassan de biztosan leépíti a jóléti államot (Mező 2023). Ő alkotta meg a turbókapitalizmus fogalmát, mely a jelenlegi globalizációs szakasz gazdasági folyamatát jelöli. Tartalma a költségvetési szempontok eluralkodása, valamint a jóléti társadalom leépítése, s a gyorsasága miatt lerombolja a régi társadalmi egységet még az új megszületése előtt, ehhez ellenségképet és kommunikációs paneleket gyárt, hogy a lakosság túlnyomó része ne vegye észre, mi zajlik. A *nyelv gyarmatosítása* ezért fontos, mert ezen keresztül a gondolkodási struktúrába hatol be, azt tudja közvetlenül módosítani. E geogazdaságtan dinamikus mozgatórugója nem más, mint az államok hatalomért folytatott küzdelme új eszközökkel, melyek túlnyomó része már gazdasági eszköznek titulálható. A múltban hazai honpolgárokat küldték a harcba, ma az adófizetőket győzik meg, hogy támogassák a gazdasági térhódítást, kit úgy, hogy több adót fizessen, kit arra beszélve rá, hogy kevesebbet dolgozzon, kivel pedig megértetik, hogy a globalizációs verseny bizony karcsúsítást tesz szükségszerűvé, így munkanélkülivé válik. E közben bizonyos államok katonai és pénzügyi támogatása rohamosan növekszik, miközben a belső államadósság rekordokat dönt évről évre. Egyszerre nő a belső és a külső feszültség. Nyilvánvaló, hogy ezt az ellenségkép egyre erőteljesebb súlykolásával lehet kompenzálni. Vannak hivatásos „rémkiáltók”, kiknek az a feladatuk, hogy társadalmi kórust alkossanak, és tele „énekeljék” a teret: veszély fenyeget, miatta rosszabb neked! A geoökonómia pedig a homo economicus és a tér közötti kapcsolatokat vizsgálja, Moreau Defarges szerint éppen ezért a geoökonómia lehet a világ megfejtésének a kulcsa a 21. században. Újrafogalmazva két alapvető kérdést, mely magának a geopolitikának is az alapvető problematikája: mi a hatalom, hol és miképpen lokalizálódik? Aktualitását adhatja, hogy

fokozatosan előnybe részesülnek a gazdaság, a tér és a hatalom közötti kapcsolatok, így a geopolitika fogalmi szélesítésére ad lehetőséget. A gazdasági törvényszerűségek nélkül nem érthetjük meg a geopolitikai kódokat, és ezek nélkül nem érthetjük meg a hatalmi érdekeket sem. E gazdasági elsődlegességek húzódnak meg a háborúk kirobbantása és a globális feszültségek gerjesztése mögött. Valamint ezzel magyarázhatók az egyre növekvő gazdasági különbségek a nyugati társadalmakban. Polarizáció, megjelenik az eddig ismeretlen szegénység, csökken a szakszervezetek szerepe, a társadalom befolyásolására – mondjuk ki: ellenőrzésére – új módszerek alakulnak ki (pl. internet, facebook stb.).

A gazdasági szükségszerűség és az azt követő pénzügyi folyamatok, illetve tőzsdei szükségszerűségek és válságok meghatározzák a következő lépéseket, újraosztást az ellátási láncokban, energiaszállítási útvonalakban. Szükségszerűen áthangolják a világ gazdasági folyamatait a saját képükre, saját javukra (ennyit a komparatív kölcsönös előnyökről). Ezt a nyelvet gyarmatosításának, a kisajátítás művészetével indokolják meg. Erősen átalakulóban van a belpolitikai hatalmi struktúra magában az Egyesült Államokban. A belső hatalmi küzdelmekben győzött a birodalmi Amerika a köztársasági Amerikával szemben, ez a törésvonal nem a republikánus és a demokrata párt között húzódik, hanem megtalálható mind a két párton belül. A hagyományos jobb-bal politikai megkülönböztetés elavult, avítt, ténútra visz, valóságban nem létezik, hamis képnek használják (hamis a baba). Inkább globalista vagy antiglobalista megosztás a helyes, vagy globalista és szuverenista a kifejezőbb.

A washingtoni kormányzatnak és gazdasági elitnek egyszerűen nem állt érdekében egy erős európai–oroszsországi gazdasági érdekezésség, sőt nem állt érdekében egy erős euró sem. Első lépés: kihasználta a gazdaság pénzügyi erejét, a válságok kedvezőtlen gazdasági, tőzsdei, pénzügyi hatásait „átdobta” Európába. Második lépés: ahol még volt olcsó üzemanyag Európa közelében Oroszországon kívül, vagy szétbombázta (Irak, Líbia), vagy embargóval szeparálta (Irán). Harmadik lépés: fellendítette a környezetszennyező olajpala és gázpala bányászatot (olcsó energiaárat biztosított a saját gazdaságának). Negyedik lépés: narancsos forradalom Kijevben, ezt kihasználva közvetlen terjeszkedésbe kezdett Amerika. Ötödik lépés: a német autóipar meggyengítése, ld. Volkswagenbotrány. Hatodik lépés: a Covid-járvány hatására a szállítói láncok megszakadnak, zavarok jelentkeznek, gazdasági terjeszkedésbe kezdett Európában: bankfúziók, befektetések, Pfizer-terjeszkedés. Hetedik lépés: háborús feszültség, majd kihasználva Moszkva támadását az orosz energia kiszorítása az európai piacról, helyette amerikai palagázt beszállítani, majd az orosz támadás évfordulóján Biden, az „elnök” megjelenik Kijevben és Varsóban. Ukrajna és Lengyelország már-már fontosabb szövetséges, mint Nagy-Britannia volt. Átrendeződik a geopolitikai kód.

A putyini Oroszország nem mérte fel jól a helyzetet, a második csecsen háború sikerei, Grúzia avagy Georgia lerohanása, Szíriában elért sikerek, valamint

az Egyesült Államok gyászos kivonulása Afganisztánból³ (Mező 2022) abban a téves elképzelésben ringatta az orosz hadvezetést, hogy gyors győzelemre számíthat. Abban a tévhitben ringatta magát, hogy Európa energiaellátása, gazdasági szükségszerűsége az orosz energiától, elsősorban az orosz gáztól függ. Attól rövid és középtávon nem tud leválni (pl. Németország közel 50%-át a gázszükségletének Oroszországtól vásárolta), ezért hathatós szankcióra és ellenlépésre sem képes, addig pedig gyorsan eldőnt a hadiszíntéren a „játszmát”, nyilván bízott a nagyszámú (9 milliós) orosz kisebbség támogatásában is. Ebbéli tervében példaként lebeghetett stratégiai terveket szövögető szemében a délszláv háborúban már egyszer tévelygő, tehetetlen, megosztott Unió. Óriási tévedett, az orosz hadseregnek csaknem egy évbe telt, hogy valamelyest összehozza magát. Az energiaszállítási útvonalai nem tudtak ilyen gyorsan átállni az ázsiai piacra, a vezeték kiépítés igen drága és időigényes dolog. Viszont az USA és Norvégia gyorsan lépett, átmeneti zavarok ugyan jelentkeztek, ezek lassan, de biztosan megoldódnak, Spanyolország, Franciaország Algéria felé fordult, Olaszország Líbia egyik kormányával írt alá szerződést, és mindenki körbeudvarolja Katart (ezért érdekes a mostani brüsszeli Katar-botrány is, azok a furcsa véletlenek...).

Két kérdés van, ami meghatározza a jövőre felfekvő valóságot. Mekkora erőforrás-tartaléka van a Nyugatnak, valamint Oroszországnak, ezek nagy részét sajnos el kell „égetni”. Második Kína szerepe! Mennyire támogatja hathatósan, pénzzel és hadfelszereléssel Moszkvát, mennyire engedi Észak-Koreát lőszert exportálni, nyilván egy jelentős része kínai (adva a látszatra). Mennyire hozza össze a megbélyegzett washingtoni ellenséget a „szégyenbélyeg”. Nagy kérdés, *mi az érdeke* ebben az esetben Kínának⁴? Jó, ha a háború eszkalálódik? Jó, ha Oroszország annyira legyengül, hogy Közép-Ázsia muzulmán népei felázadnak, és polgárháborúba süllyed atomarzenáljával együtt. Jó, ha NATO-békefenntartók jelennek meg Ukrajnában? Érdeke Kínának, az európai gazdaság további gyengülése, és mindegy neki, mi lesz az euróval, jó neki, ha tovább erősödik a dollár? Jó az nemzeti valutájának, a jüannak? Nyilván a kínai diplomácia nem a nyugati nyelvet és jelrendszert beszéli, mások a prioritások! Biztos érdeke fokozni az Európai Unión belüli beruházásokat, készülve az esetleges

3 Ezt a *Hitelben* (2022. január) megjelent tanulmányomban, mely Afganisztán és a Vietnamszindróma címmel levezettem, a lényege cikk formátumban is megjelent a *Magyar Nemzetben* Afganisztán és a hegláncok bosszúja címmel (2021. július 30-ai számban).

4 14 090 milliárd euró volt az Európai Unió GDP-je 2021-ben, ez 15 730 milliárd dollárnak felel meg. Kína közel 18 000 milliárd dollárt ért el, miután a növekedés üteme 8,1% volt. Megelőzve az Európai Uniót, bár ez azért sikerülhetett, mert a Nagy-Britannia kilépett, így lett ezüstérmes, a sárga sárkányt az USA még mindig masszívan megelőzi 23 320 milliárd dolláros GDP-értékkel. Japán a 4. centrum 4941 milliárd dollárral. Ebből a számsorból kiderül; ha az Egyesült Államok le akarja győzni a gyorsan öt utolérő Kínát, mindenképp szövetkeznie kell az Unióval és Japánnal. Ezt a gazdasági folyamatot írjuk le a blokkosodás fogalmával.

gazdasági háborúkra? Biztosítania kell a szállítási láncok „szakadásmentességét”, és nem különben biztosítania kell a növekvő energiaigényét (ld. Szibéria ereje I. és Szibéria ereje II.).

A világ mint aréna

Ezzel a világ központi arénájához érkeztünk, ahol az USA, az EU és Kína verseng, illetve – ha kell – működik együtt, mert itt az ellenséges érzéseket – mert ezek mindig vannak – elsősorban gazdasági eszközökkel lehet kifejezni. Az adópolitika, szociális támogatások, rejtett tarifarendszer, kvóták, megszorító intézkedések, szankciók mind-mind az egymás között folytatott geogazdasági háború eszközei. Folyamatosan vegyítik a háború eszközeivel. Az átlag amerikaiak nagy többségének az érdekeit nem fedik le, hanem inkább kedveznek az úgynevezett elitnek, társaságoknak, nagy részvényeseknek és a magas beosztású alkalmazotti rétegnek.⁵ Ez az Államokon belül olyan szituációhoz vezetett, ahol „a nem elit amerikaiak és családjuk” jövedelemszintje a hasonló társadalmi szinten élő mexikóiak „megalázó” szintjére süllyedt. Az Egyesült Államok ugyan az első világbeli országok között marad, sőt még a vezető államuk is, de azon az áron, hogy az amerikai polgárok egy jelentős hányada – képletesen – „délre vándorolt”, ami életszínvonal-romlást jelent, tehát az alsó réteg növekedése árán. Ezzel szemben az elit is úgy kezd viselkedni, mint a harmadik világbeli társai, nem hajlandók adójukon keresztül a közfinanszírozásokban részt venni, és a gazdasági produktivásban is kevés szerepet vállalnak, pénzüket inkább fiskális ügyletekbe fektetik, mint beruháznának. De akkor felmerülhet a kérdés: hol van az ideológia, a demokrácia, a liberalizmus meg a többség érdekeinek a képviselője, ha azok „életszínvonalilag” elutaztak délre. Hazájának működésében komoly hibákat vélt, vél felfedezni: A szabadkereskedelemben az amerikai szellem és a gyakorlat nem esik egybe. Ennek az a kellemetlen eredménye, hogy míg a kínai társaságok beékelődhetnek az USA gazdasági rendszerébe, addig az amerikai társaságok többnyire ki vannak zárva a kínai gazdasági vérkeringésből. Ez ellen láthatóan kereskedelmi korlátokkal, tiltó listákkal lépnek fel (ld. Huawei-ügy), de beleesett az európai autóipar, elektromosautó-ipar és pl. a Volkswagen is. A gazdasági háború már javában zajlik, egy háború alatt több réteg húzódik meg, zajlik az „altestek háborúja”. Ez olyan mint, amikor hagymát pucolunk, mindig van egy újabb hagymaréteg és még egy és még egy...

5 Ezért lett a Huntington által felvezetett ellenségkép az iszlám fundamentalizmus veszélyének a felépítése. Valamint mellette egyre erősebb lett Kína gazdasági hatalmától való félelem és a gazdasági növekedésétől való aggályok ellenségképbe való transzformálása, melyekből következik a feszültségek kereskedelmi háborúba való megtestesülése.

Az amerikaiak veszteségbe fulladó költekezése és nagyszabású fogyasztása,⁶ illetve a befektetésre alkalmas tőke hiánya a jellemző (a szabad tőkét is inkább külföldre viszik). Gyakran nem fektetik be újra a profitot hatékonyan, inkább ingatlan és pénzügyi konstrukciókba helyezik a pénzt, nem a termelésbe, a veszteségeket pedig tengeren túlra bővli kötvényekbe csomagolják. Amerikában a korábbi kálvinista szellemű generációk eltűntek.⁷ A fogyasztói társadalom óriási adósághegyeket görget maga előtt, nem csak az állam van eladósodva, hanem a lakosság túlnyomó része is a fogyasztását és lakhatását adóságokból finanszírozza, nem egyszer magát a kamatot is további hitelekből fedezi. Ez pedig a társadalom összetartó szövetét tovább vékonyítja, szaggatja darabokra. Egyre gyakrabban egyre nagyobbak a válságok és a jóléti lépcsőfok megrepedezett. Nem tudják finanszírozni a gyermekeik emelkedését a társadalmi ranglétrán. Az egyéni érvényesülés útja sokaknak bezárul. Miért? A már emlegetett adósságcsapda miatt inkább lecsúszás figyelhető meg, illetve az oktatási költségek annyira megnőnek, hogy azokat nem tudják finanszírozni, az olcsóbb egyetemek, iskolák papírjai pedig korántsem érnek annyit a piacon. Mert a piac mindent beáraz. Beáraz minket – mennyit érünk? –, s ha keveset, elengedi a kezünket... Vagyis korántsem vagyunk egyformák a turbókapitalizmus piacán. A valóság és az ideológia egyre jobban, egyre bántóbban szétválík, ordító igazságtalansággá alakul át. Kenichi Ohmae, aki a világot a közeljövőben határok nélküli kapitalizmusnak képzei, és a „nemzetállamok” megszűnését látja, szerinte a határok feleslegessé válnak, a tőke és az ember szabadon áramlik, és maguk a nemzetek is megszűnnek. A világállam a globalizáció hatására a tőke és az információ, az internet szabad áramlásán keresztül valósul meg, így lesz szerinte a jelértékből valóság. Az államok csak ezért vannak, hogy térbeli

6 Egyesek viszont ezzel indokolják a fogyasztói társadalmának mintaszerű elterjesztését, hiszen már elköltik a pénzüket, mielőtt megkapnák, ez kedvez a gyártásnak és az új termékek bevezetésének, persze a zöldekhez tartozó vagy egy ökológistának is meg van erről a különbejáratú véleménye. Másrészt Japánban, éppen azt hozzák fel hibaként a gazdasági elemzők, hogy azért kell Japánnak exportra törekednie, mert az otthoni fogyasztás viszonylag alacsony, hiszen óriási a belső lakossági felhalmozás, nem költik el a pénzüket a társadalmat alkotó emberek, sőt ebből finanszírozzák az állami adósságot. Ezért van az államnak óriási belső adóssága, viszont nincs külső adóssági kitétsége. Kínában alacsonyán tartották a fogyasztást most jelent meg robbanásszerűen egy felsőközép réteg, mely az 1,4 milliárd emberből nem éri el az 5-8 százalékot, de az is közel 100 millió főre rúg, ami jelentős problémákat jelenthet. Ez óriási társadalmi feszültségekhez vezethet, ezeket próbálják tagadni és elfedni, de néha-néha, mint a gejzír kitör. A kormányzat szerencséjére ez idáig lokálisan jelentkezett, és ezt így tudták az erőszakszervezetek kezelni, elnyomni.

7 Max Weber hatás (Protestáns etika)! Európai múlt mint visszfény. A korai időszakban e protestáns etika a gazdasági élet szervezésében meghatározó volt. Jelenleg az USA-ban katolikus többség van, Fukuyama is a *Bizalom* című könyvében rámutat a multikultúraizmus veszélyeire, a vallási erkölcs sikeres lebontásának a veszélyeire – ld. Foucault „láthatatlan jogát”, közerkölcsét –, nem tudja más pótolni, eltűnhet a gazdasági alapja a társadalmi közmegegyezésen alapuló társadalmi bizalomnak. Ennek jeleit a lángoló belvárosok utcáin plasztikus formában láthattuk a közelmúltban.

valósággá szerveződve féltékenyen körülhatárolják saját területüket. Ezek „önmagukból adódóan relatív előnyökre törekednek nemzetközi szinten”. Mint bürokratikus szervek kényszert éreznek, hogy megőrizték szerepüket és bűvkörüket, hogy megszerezhessenek egyfajta „geoökonómiai” pótlást hanyatló geopolitikai szerepük helyett. Így a geoökonómiai korszak eljövetele nem a harmonikus egymásrautaltságot fogja jelenteni, hanem sokkal inkább egy folyamatos, az államok pénzügyi elitjének egymásközi rivalizálást, ahol a „konfliktus logikája” egyre erőszakosabban jelenik meg. Szimultán játék több sakkmezőn, attól függően hova irányul a fókusz, azt engedik nekünk láttatni, látásvezérelve élhetünk a saját hangyabolyunkban.

Kína a trapézon

Térjünk vissza Ázsiába (Ázsia-expressz), ezalatt az egy év alatt fegyverkezési verseny kezdődött el: Pakisztánban, Indiában, Észak- és Dél-Koreában, Tajvanon stb. Érdekes Japán helyzete, amely a legnagyobb amerikai „repülőgép-anyahajó” a Csendes-óceánon, és idáig nem fegyverkezett, de most ő is elkezdte rohamléptekben, vajon miért, mitől, kitől tart? Kína látványosan rendet rak az országon belül, Ürümcsiben, Ujgurban, Tibetben. A Covid-lezárások miatt megmozdulások voltak több városban, ezeket is leverte. Nem különben mindenféle nemzetközi szerződésekre fittyet hányva, Hongkongban is erőszakkal rakott rendet. Erősítette a párt hatalmát a gazdaságban, több milliárdos, emblemikus gazdasági szakember, ismert sportoló több hónapra eltűnt (jó pár érinthetetlennek vélt korrump pártvezetőt kivégeztek). Vajon mire készül Kína? Ők is valamit előkészítenek? Ők is elkezdtek fegyverkezni – bár most gondolkodnak –, mert ők is a hagyományos harckocsival kombinált gyalogos tömegháborút kedvelték, de ez nem jól szerepel az ukrainai harcmezőkön. Tengeri flottájuk, szó szerint, elmarad az amerikai mögött. Újratervezés zajlik! A gazdaságban is jelentkeznek zavarok, a párt egyre erősebben fogja a gazdaságot, nem a piac, hanem a párt irányítja, illetve azt hiszi, hogy 100 százalékig lehet irányítani a gazdaságot, pedig nem lehet (valami mindig begyűrűzik). A gazdaság cseles, kisiklik és a felülről nyitott költségvetés sem tesz neki jót, ahogy anno Kornai János már bebizonyította a *Hiány* című kötetében (1982). A tervutasítás és az, hogy nincsenek költségvetési korlátok a kiemelt beruházásoknál, értelmetlen és túl drága beruházásokat eredményez. Meglepően sok a drága és felesleges beruházás Kínában belül mind az ipari, mind az ingatlan szempontból; üres, kihalt szellemvárosok vannak. Ez a lufi bármikor kipukkadhat és gondot okozhat. Másik fontos kérdés az innovációk kérdése, az innovációk egyszerű felismerése is fontos dolog. Jé, ez egy innováció, támogassuk, segítsünk neki a diffúzióban, az elterjedésben és a piaci rés szélesítésében. Ki mondja meg egy putyini és kínai rendszerben, mi az innováció, és az miként kerül sorozatgyártásba. Nem elég feltaláló, olyan környezet kell, akik felismerik és tudják tömegtermelésbe

állítani, és meg tudják, teremteni, illetve el tudják juttatni a fizetőképes fogyasztóhoz. Hát ez nem olyan egyszerű, mint ahogy leírtam. Egyszerű bérnyújtásban lemásolni és legyártani, a mennyiségét jelentősen megnövelni, az nem kunszt, annak, ami már tudjuk, hogy az AMI. Ha példát kellene mondani: a félvezetőgyártást és fejlesztést mondanám. A csúcs (ami csúcs) fejlesztések ezen a területen Nyugaton és meglepő, Tajvanon vannak, nem Sanghajban és nem Moszkvában.

Az innováció, a hasznosuló találmányok túlnyomó része még mindig a Nyugatnak nevezett gazdasági térben jön létre, ott hasznosul, és maximum gyártás formájában bukkan fel Kínában. Persze az is igaz, hogy a szállítóláncok legtöbb eredője valamelyik kelet-kínai nagyváros külterületén található. A szabad pénz pedig mindig viszonylagos, hiszen a pénz túlnyomó része jelérték, nem lehet most megjósolni a dollár-jüan párharcának kimenetelét – most még nem. Mind a két fél készül rá, Afrikában már a főpróba zajlott. Azért ami Montenegróban, Crna Gorában és Ceylonon történt, a túlzott kínai gazdasági és pénzügyi befolyás veszélyeire is felhívta a figyelmet, óvatosságra inti a politikusokat. A jövő bizonytalan, a feszültség fokozódása pedig biztos, a gazdasági előrejelzések kétségesek. Tajvan és nem Kína tölt be vezető szerepet a félvezetők globális értékláncában. A chipgyártásban globális szinten az iparág mintegy negyedét fedi le – Kína méretéhez nem hasonlítható a szigetország (35 980 km² és 25 millió lakos). Ez mintegy 52 milliárd dolláros exportot jelent. A közelgő gazdasági tétre készülve Kínából a chipgyártást átszervezte máshová az USA, példáját követve már Japán és Európa is igyekszik az átmeneti zavarok után (ld. autógyártást, Audi, Mercedes leállásokat) ezt tenni.

A geopolitikai sakktáblán mind a két fél tologatja a bábukat és a pénzeszsákokat ide s oda, megy a tili-toli! Hszi Csin-ping⁸ elnök megerősítette a hatalmát, és az általa vezetett Kína erős terjeszkedésbe kezdett elsősorban a Sárga-tengeren és a Dél-kínai-tengeren, Spratly-szigeteken⁹ zátonyról zátonyra teszik ki a kínai lobogót. Mianmart, Malajziát gazdasági értelemben felvásárolta (Malajziába, a lakosság 1/3-a kínai származású, és 2/3-a a gazdaságnak az övéké, Mianmarba csak a lakosság 6–7%-a, de a gazdaság fele a kezükbe van), Szingapúrban is erős a befolyásuk, cél ez Indonéziában is: már utaltam rá, Sri Lanka hiteleit, beruházásait ők finanszírozzák. Pakisztán az egyik legfontosabb

8 2012. november 15. óta a Kínai Kommunista Párt (KKP) főtitkára, a Központi Bizottság (KB), a Politikai Bizottsága Állandó Bizottságának, az ország de facto legfelső hatalmi grémiumának az első embere, valamint a KKP Központi Katonai Bizottságának az elnöke. A KNK ötödik vezetői generációjának a vezetője. 2010 óta számított az ország kijelölt következő vezetőjének. 2008. március 15. óta a Kínai Népköztársaság alelnöke volt. 2022 októberétől a harmadik ötéves ciklusára is megválasztották Kína első számú vezetőjének.

9 A Spratly-szigetek, amely egy több mint 100 szigetképződményből és zátonyokból álló csoport a Dél-kínai-tenger közepén, és igen gazdag halakban, valamint kőolajban és földgázban. Ennek megfelelően számos ország igényt tart rájuk, beleértve Bruneit, Malajziát, a Fülöp-szigeteket, Vietnámot és természetesen Kínát, amely támaszpontokat épít ki.

amerikai szövetséges volt a térségben évtizedeken át, ma már Kína kölcsönöz neki, Beludzsisztán tartományban (négy tartománya közül a legnagyobb) koncessziós jogokat vásárolt, és logisztikai kikötőt szerzett. Afganisztánba, ahogy az amerikai katonák kivonultak, a kínai bankárok pedig bevonultak, és megállapodtak bányászati koncessziókról. Fél Afrika az ellenőrzésük alatt van. Dzsibutiban logisztikai kikötőt hozott létre, Addisz-Abeában az Afrikai Unió¹⁰ székházát ők adták ajándékba, igaz, telerakták lehallgatókkal. Szudánnal is üzletelnek, kőolajfeltárásokba fektetnek; felvásárolták Kenyát, Madagaszkárt, Tanzániát, Zimbabwét. Infrastrukturális beruházásokat finanszíroznak, bányászati jogokat szereznek, és mezőgazdasági termőterületeket vásárolnak – ilyen egyszerű a logikai sor. Az újraosztás világméreteken zajlik, ez azt jelenti, hogy a feszültségek egyre fokozódni fognak, az előhaború már zajlik.

Konklúzió

Nem kockáztathatja meg a nukleáris háborút sem Moszkva, sem Washington. Ha legyengül Oroszország gazdaságilag, és a megszakadt energia kapcsolat nem áll helyre, nem tud helyreállni (ld. az Északi áramlat felrobbantását), Amerika már elérte a legfontosabb céljait, persze még küzdeni fog az európai szabadságért és a független Ukrajnáért! Egy veszély van: a nyelv, a kommunikációs tér uralása a politikum által magában hordja azt a veszélyt, hogy addig mondanak egyre erősebb kifejezéseket, amíg már nem lehet visszakozni, és belesodródik a világ egy ennél szélesebb és veszélyesebb eszkalációba, amiből már igen nehezen lehet tűzszünetet és békét teremteni. Ne adja isten, hogy így legyen, minden politikus mögött állnia kellene egy hírmondónak, ki azt suttogja a fülébe: te is halandó vagy, te is halandó vagy. Így a világunk hátha megmenekülhet egy nagyobb katasztrófától, túl sokan haltak már meg, és eljöhethet végre (Ady szavaival): a várva várt BÉKE! Sajnos a béke is relatív fogalom, mert minden háborút követ egy másik, és ennek a másik háborúnak az előkészítése már most zajlik nagy elánnal, betemetnek bennünket álhírekkel, hamis információkkal – ebben akartam valamiféle rendet vágni, rakni. A szem azért van, hogy lásson, a szó pedig azért van, hogy kimondja az igazságot!

Az ellenségkép egyre fontosabbá válik Ukrajna és Oroszország háborúja mögött, egyre erőteljesebben látszik az igazi konfliktus. Oroszország már így is, úgy is vészesen meggyengült, lassan már az a végső érdeke, hogy ne essen szét, ne zuhanjon anarchiába – az senkinek sem hiányozna. Már mindenki fél szemmel Ázsiára figyel. Akkor Kína teret nyerne Szibériában, az orosz Távol-Keleten, Közép-Ázsiában. Amerikának pedig a fő ellenség már nem Moszkva és nem a rubel. Nagyban melegít mindenkit a ring mellett, és szövetségeseket,

10 Az Afrikai Unió (AU) 2002. július 9-én jött létre elődjének, az Afrikai Egységszervezetnek (Organization of African Unity) az átalakításából.

kórustagokat gyűjt, erősít. Készül a végső összecsapásra, ahol szó szerint eldől a világ sorsa, és mi csak bambán figyelünk és izgulhatunk, hogy milyenné fog ezáltal válni a kis-világunk, lesz-e kenyér, tévé, internet és munkahelyünk. Igen, nincsenek távolságok, csak közelségek, minden itt zajlik a nappalinkban, Donbász és Tajvan is.

Jaj, nekünk hova jutottunk?!

BIBLIOGRÁFIA

- Berger, P. L.: *A kapitalista forradalom*. Bp., 1992, Gondolat, 372.
- Bloch, M.: *A történész mestersége*. Bp., 1996, Osiris, 230.
- Defarges, M.: *La Géopolitique Pour les Nuls*. Paris, 2019, 408.
- Ferguson, N.: *A világok háborújában*. Bp., 2016, Scolar Kiadó, 826.
- Fukuyama, F.: *A nagy szétbomlás*. Európa Bp., 2000, Európa, 494.
- Fukuyama, F.: *Bizalom*. Bp., 2007, Európa, 616.
- Fukuyama F.: *Államépítés – Kormányzás és világregend a 21. században*. Bp., 2012, Századvég K., 198.
- Huntington, S. P.: *A civilizációk összecsapása és a világregend átalakulása*. Budapest, 1996, Európa, 650.
- Kornai J.: *A hiány*. Bp., 1982, Közgazdaságtani és Jogi Könyvkiadó, 610.
- Mező, Ferenc: Samuel P. Huntington elmélete és a kultúrföldrajz. *Tér és Társadalom*, 1998, 4. sz., 91–104.
- Mező F.: *A politikai földrajz alapja*. Debrecen, 2003, Kossuth Kiadó, 390.
- Mező F.: Bigtech-demokrácia és demográfiai válság az USA-ban. *Hitel*, 2021/7
<https://www.hitelfolyoirat.hu/2021/07/01/2021-7/>
- Mező F.: Afganisztán és a hegyláncok bosszúja. *Magyar Nemzet*, 2021. július 30.
<https://magyarnemzet.hu/velemeney/2021/07/afganisztan-es-a-hegylancok-bosszuja>
- Mező F.: Afganisztán és a Vietnám-szindróma. *Hitel*, 2022/1, 72–80.
<https://www.hitelfolyoirat.hu/2022/01/03/mezo-ferenc-2/>
- Mező F.: Valóság és rémálom, Ukrajna geopolitikai útvesztőben. *Hitel*, 2022/6, 70–82.
<https://www.hitelfolyoirat.hu/2022/06/03/2022-06/>
- Mező F.: *Minden, ami geopolitika*. Kézirat, 2023, 360.
- Weber, M.: *Protestáns etika és a kapitalizmus szelleme*. Budapest, 1982, Gondolat, 620.
- Ohmae, K.: *The Borderless World: Power and Strategy in the Interlinked Economy*. 1990, Harper Collins Publishers, 223.

Kedves Barátunk!

**Kérjük támogassa folyóiratunk megjelenését
személyi jövedelemadója 1 százalékával!**

**Nemzeti Kultúráért és Irodalomért Alapítvány
18223086-2-42**